

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lipca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska

w sprawie obwinionego X. Y. – prokuratora Prokuratury Krajowej
po rozpoznaniu, na posiedzeniu, bez udziału stron, w dniu 1 lipca 2026 r.
w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
zażalenia wniesionego przez obrońcę obwinionego X. Y. – adw. B. L. na
zarządzenie Przewodniczącego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze
Generalnym z dnia 27 marca 2026 r., sygn. [...], w części tj. w zakresie pkt 2,
odmawiające przyjęcia zażalenia na postanowienie Sądu Dyscyplinarnego przy
Prokuratorze Generalnym z dnia 18 lutego 2026 r., z uwagi na wniesienie go
przez osobę nieuprawnioną

postanowił:

**uchylić zarządzenie w zaskarżonej części, tj. w zakresie pkt
2 i sprawę przekazać Przewodniczącemu Sadu
Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym do
ponownego rozpoznania celem nadania biegu zażaleniu.**

UZASADNIENIE

Przed Sądem Dyscyplinarnym przy Prokuratorze Generalnym toczy się postępowanie o sygn. akt [...], którego przedmiotem jest rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej X. Y. – prokuratora Prokuratury Krajowej.

W trakcie jego trwania, na rozprawie w dniu 18 lutego 2026 r. Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym nie uwzględnił, złożonego do protokołu, ustnego wniosku jednego z obrońców obwinionego, tj. prokuratora P. W. o zawieszenie prowadzonego postępowania dyscyplinarnego z uwagi na skierowany do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o zbadanie z Konstytucją przepisów ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze.

Zażalenie na powyższe, z zachowaniem terminu ustawowego, złożyli obrońcy obwinionego: prokurator P. W. oraz adw. Ł. P., występujący z substytucji adw. B. L. zaskarżając je w całości, wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienia i zawieszenie postępowania.

Zarządzeniem z dnia 27 marca 2026 r., sygn. [...] Przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym, w pkt 1 przyjął zażalenie obrońcy obwinionego - prokuratora P. W. z dnia 25 lutego 2026 r. i w tym zakresie przekazał sprawę do rozpoznania sądowi odwoławczemu – Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sadu Najwyższego, zaś w pkt 2 odmówił przyjęcia zażalenia adw. Ł. P. z dnia 25 lutego 2026 r. działającego z substytucji obrońcy adw. B. L., z uwagi na wniesienie go przez osobę nieuprawnioną;

Zażalenie na odmowę przyjęcia zażalenia wniósł obrońca obwinionego – adw. B. L., podnosząc:

1. *obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść wydanego zarządzenia, tj. art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 390 z późn. zm.) poprzez odmowę przyjęcia zażalenia z dnia 25 lutego 2026 r. i bezpodstawne przyjęcie, że zażalenie zostało wniesione przez osobę*

nieuprawnioną, gdyż adw. Ł. P. działał obok obrońcy obwinionego ustanowionego w sprawie tj. adw. dr. B. L., jako czwarty obrońca, podczas gdy środek odwoławczy został wniesiony przez substytutą prawidłowo ustanowionego obrońcy, działającego zamiast obrońcy adw. dr. B. L. w granicach udzielonego mu umocowania, co skutkowało błędną odmową przyjęcia środka odwoławczego i naruszenia przysługującego obwinionemu prawa do obrony;

2. obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść wydanego zarządzenia, tj. art. 6 k.p.k. w zw. z art. 77 k.p.k. poprzez przyjęcie, że adw. Ł. P. - substytut obrońcy, wnoszący zażalenie z dnia 25 lutego 2026 r. staje się kolejnym (czwartym) obrońcą obwinionego z uwagi na samodzielność więzi prawnej między substytutem, a stroną, której interesy ma reprezentować, podczas gdy jego działanie w sprawie było realizowane w imieniu obrońcy adw. dr. B. L., co wynika wprost z prawidłowo udzielonej i wykazanej substytucji załączonej do zażalenia, co doprowadziło do bezpodstawnego ograniczenia prawa obwinionego do obrony i merytorycznego rozpoznania wniesionego środka odwoławczego.

Na podstawie tak skonstruowanych zarzutów wniósł o uchylenie w trybie art. 463 § 1 k.p.k. w zw. z art. 466 § 1 k.p.k. zarządzenia Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia 27 marca 2026 r. w zaskarżonej części, tj. w zakresie pkt 2 i przyjęcie zażalenia z dnia 25 lutego 2026 r., ewentualnie o przekazanie przedmiotowego zażalenia do Sądu Najwyższego Izby Odpowiedzialności Zawodowej, wnosząc o uchylenie zaskarżonego zarządzenia w zaskarżonej części tj. w zakresie pkt 2 i przyjęcie zażalenia z dnia 25 lutego 2026 r, celem merytorycznego rozpoznania.

Zarządzeniem z dnia 17 kwietnia 2026 r., sygn. [...] Przewodniczący Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym przekazał zażalenie w

powyższym zakresie do rozpoznania Izbie Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kontrola instancyjna zainicjowana wniesionym zażaleniem spowodowała konieczność uchylecia zarządzenia w zaskarżonej części tj. w zakresie pkt. 2.

Stanowisko Przewodniczącego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym, zaprezentowane w zaskarżonym zarządzeniu, opiera się na wadliwej wykładni przepisów prawa procesowego oraz ustrojowego, regulujących instytucję udzielania dalszego pełnomocnictwa procesowego, powszechnie określanego substytucją. Substytucja (z łac. substitutio, czyli zastępstwo), oznacza upoważnienie do występowania w danym postępowaniu, w niniejszej sprawie, w postępowaniu dyscyplinarnym, w zastępstwie udzielającego substytucji.

Pełnomocnik substytucyjny nie staje się zatem, bezpośrednio, pełnomocnikiem strony w rozumieniu kolejnego obrońcy, lecz wstępuje w prawa i obowiązki pełnomocnika pierwotnego. Substytucja może mieć charakter jednorazowy, częściowy lub stały. Pod względem prawnym substytut nie staje się nowym, autonomicznym podmiotem stosunku obrony. Działa on wprawdzie wyłącznie w imieniu i na rzecz strony, ale w granicach umocowania adwokata, który tej substytucji mu udzielił, stając się pośrednio reprezentantem interesów strony.

Odmienne wykładnia prowadziłyby bowiem do rażącego naruszenia przepisów o reprezentacji procesowej, skutkującego brakiem prawidłowego umocowania. Przyjęcie odmiennego stanowiska, w sposób rażący i nieuzasadniony naruszałoby fundamentalne, gwarantowane przez art. 6 k.p.k. prawo obwinionego do obrony. Instytucja substytucji pełni kluczową rolę gwarancyjną w postępowaniu sądowym.

Należy przy tym podkreślić, że udzielenie substytucji stanowi ustawowe uprawnienie ustanowione w sprawie obrońcy. Strona może w pełnomocnictwie zakazać dalszego udzielania pełnomocnictwa procesowego, jednak w tej sprawie takiego zakazu nie było. Brak wyłączenia woli mocodawcy wprost legitymizuje adwokata do powołania substytuta.

Jednocześnie należy wskazać, że ani przepisy Kodeksu postępowania karnego, ani regulacje ustawy – Prawo o adwokaturze nie zawierają normy, która nakazywałaby lub choćby sugerowała, że ustanowiony w sprawie obrońca może udzielić substytucji wyłącznie drugiemu obrońcy, występującemu w danej sprawie. Prawo nie formułuje żadnych ograniczeń podmiotowych co do osoby substytuta, poza oczywistym wymogiem posiadania przez niego uprawnień zawodowych (z ustawowymi wyjątkami). Skoro ustawodawca nie wprowadził zakazu ustanawiania substytutów spoza kręgu osób występujących dotychczas w postępowaniu, to organ procesowy nie jest uprawniony do kreowania takich ograniczeń w drodze wykładni zawężającej, działającej na niekorzyść obwinionego.

W konsekwencji, realizowanie czynności procesowych – w tym wniesienie zażalenia z dnia 25 lutego 2026 r. – przez prawidłowo legitymującego się substytuta – adw. Ł. P. stanowiło w sensie procesowym działanie w imieniu adw. B. L. na rzecz obwinionego X. Y. Wprowadzenie substytuta do udziału w sprawie w żadnym momencie nie doprowadziło do zwiększenia liczby obrońców obwinionego powyżej ustawowego limitu określonego w art. 77 k.p.k., gdyż liczba ustanowionych mandatów obrończych niezmiennie wynosiła trzy.

Odmowa przyjęcia zażalenia, stanowiła zatem rażące naruszenie przepisów, tj. art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze. Formalizm procesowy nie może bowiem służyć ograniczaniu konstytucyjnego prawa do sądu i blokować

merytorycznej kontroli rozstrzygnięć, zwłaszcza w sytuacji, gdy umocowanie substytutu zostało wykazane w sposób niebudzący wątpliwości i zgodny z obowiązującymi przepisami prawa korporacyjnego. Mając powyższe na uwadze koniecznym stało się uchylenie w zakresie pkt 2. zaskarżonego zarządzenia.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

[M. T.]

[r.g.]